

MASARYKOVA UNIVERZITA

Filozofická fakulta

Mediterránní studia

LJMgrB40 Exkurze do Říma

Téma referátu: Císařská fóra, Forma Urbis

Vypracovala: Pavlína Štrublová (UČO : 428787)

Forma Urbis

Forma Urbis (plán Kapitolský) je starověký plán Říma, který byl vyryt do mramorových desek. Pokrýval zeď jedné z budov na **foru Pacis**, není ovšem známo které. Předpokládá se jen to, že asi nešlo o chrám.

Fórum Pacis nechal založit císař Vespasianus, z toho důvodu se mu říká také **Vespasianovo fórum**. Nacházelo se jihovýchodně od Augustova fóra, ústřední budovou na něm byl chrám bohyně Míru. Výstavba celého fóra trvala pouhé čtyři roky.

Plán Kapitolský zhotovili v době, kdy vládl císař **Septimus Severus**, tedy mezi lety **203 - 211**.

Jednotlivé desky měřily asi **2x1 m** a plán byl vyveden v poměru měřítka **1200-1300**.

Trosky plánu našel italský architekt **Giovanni Antonio Dosio** roce **1562**. V 18. století byly zazděny do stěny schodiště v muzeu na **Kapitoliu**, odtud tedy název **plán Kapitolský**. Další kousky mapy byly nalezeny **roku 1888** ve zdi za palácem Farneským.

Roku 1903 byly kousky ze zdi v muzeu vyňaty, poté společně s nově nalezenými kusy opět vsazeny do stěny dvora v tomtéž muzeu. Celkem bylo nalezeno **1049 kousků, což je asi patnáctina původního celku**.

První vydání obkresleného plánu vyšlo v **Římě roku 1673**.

I přes to, že jsou nalezené kousky většinou velmi malé, navíc není jasné, jak byl plán na stěně orientován, podařilo se v některých případech určit jejich souvislost, čili lze plán považovat za cenný zdroj zejména pro topografická studia.

Císařská fóra

Císařská fóra byla postupně vystavěna v letech **46 př. n. l. - 113 n. l.** První z nich nechal postavit Caesar, sloužila jako demonstrace síly a moci císařů, ale především jako náboženské a politické centrum.

Caesarovo fórum

Stavba započala v roce 54 př. n. l, kdy se Caesar rozhodl vybudovat vedle dosud nejznámějšího **Fora Romana** ještě jedno, které ponese jeho jméno.

Dominantou fóra se stal **chrám zasvěcený Venuši Rodičce**, postavený po Caesarově vítězství v bitvě u Farsalu. Venuše je podle mytologie Caesarovou předkyní, matkou rodu Juliů. Při stavbě chrámu byl použit mramor, ale i diamanty na ozdobu. Uvnitř se nacházely socha bohyně Venuše, kterou zhotovil řecký sochař Arkesilaos, vedle ní pozlacená socha Kleopatřina. Před chrámem stála jízdni Caesarova socha.

Na fóru se dále nacházela fontána zdobená sochami nymf.

Caesarovo fórum bylo dokončeno až za Augusta, dochovaly se z něj však pouhé ruiny.

Octavianovo fórum

Caesarův nástupce přidal k jeho fóru nové, kde dominoval **chrám Marta Mstitele**, dokončený roku 2 př. n. l. Samotné fórum fungovalo již dříve, dosavadní dvě totiž už nestačila pro vykonávání soudních záležitostí. Chrám se nacházel mezi sloupořadími fóra, měl široké průčelí s opěrnými sloupy obložené mramorem a stál na podiu, na které vedlo schodiště. Část schodů a některé sloupy se dochovaly dodnes. V chrámu Augustus uložil část své bohaté vojenské kořisti, ale i meč Caesara. Dveře chrámu zdobily podoby zbraní, uvnitř se nacházela socha Martova a Venušina. Dochovala se východní stěna a sloupy s korintskými hlavicemi, stejně tak i strop mezi sloupy. Z obou stran chrámu se nacházely vítězné oblouky.

Fórum bylo ohrazeno vysokou zdí, kterou postavili z peperinových kvádrů, aby fórum chránila proti případným požárům. Její severovýchodní část je dosud zachována. Ze dvou stran fóra stály apsidy, pilíři a sloupy oddělené, okrášlené výklenky se sochami.

Na počest hrdinů, kteří zvelebili Řím, stály zde jejich bronzové, či mramorové sochy ve dvou řadách, pod nimi se nacházely desky s výčtem jejich slavných činů. Řada začíná eneou, obsahovala i Romula, z historických osob Valeria Korva a Scipiona Aemiliana.

Nervovo fórum

Císař **Domitianus** využil prostor mezi Augustovým a Vespasianovým fórem, vybudoval zde nové císařské fórum, které však bylo dokončeno až za císaře **Nervy**, takže nese jeho jméno. V severním průčelí Nervova fóra byl postaven **chrám zasvěcený Minervě**, údajně šestisloupý prostylos s korintskými sloupy. Chrám vyraboval roku 1606 papež Pavel V., aby získal materiál pro stavbu své fontány. Dochovaly se jen rozvaliny pódia.

Fórum bylo opět obklopeno zdí, která vedla od zadní stěny chrámu. Ve zdi byly průchody po obou stranách chrámu. Hodně sešlé a nepříliš zřetelné reliéfy vlysu na obvodní zdi znázorňují různé práce, jejichž ochranitelkou byla právě Minerva. Tato troska ývá označována jako **le colonnacce**.

Uprostřed náměstí stála **socha boha Jana**, hledícího do všech světových stran. Ve 3. století n. l. se dostalo fóru nové ozdoby, **Alexander Severus** zde nechal postavit kolosální sochy dobrých císařů.

Trajánovo fórum

Nejznámější a největší císařské fórum dal postavit císař **Trajánv letech 112-113 n. l.** severozápadně od Augustova fóra. Pro získání potřebného prostoru dal odstranit vyvýšeninu mezi **Kapitoliem** a **Quirinalem**. Fórum mělo tvar obdélníku, vchod tvořil monumentální **Trajánův oblouk**. Šlo o rozsáhlou stavbu se šesti sloupy v průčelí, po obou stranách byly dva výklenky se sochami, nahoře císař na vítězném voze se šestispřežím, vedle něj trofeje a řada postav.

Na severní straně fóra se nacházela **Basilica Ulpia**, obložená bílým mramorem a s korintskými sloupy. Za bazilikou se nacházely dvě rozsáhlé budovy, nejspíš knihovny, řecká a latinská. Mezi nimi se tyčil slavný **Trajánův sloup**, zdobený reliéfem, táhnoucím se ve spirále po jeho povrchu, zobrazujícím scény z vítězného tažení do Dákie. Na knihovnách byla galerie, z níž se daly prohlížet výjevy na sloupu, který měl v průměru 3,7 m a s podstavcem měřil asi 35 m. V podstavci byla uložena urna s ostatky císaře.

Založením fóra se Traján zasloužil o lepší spojení mezi římským centrem a Martovým polem.

Použité zdroje:

BRTNICKÝ, Ladislav. Topografie starověkého Říma. V Praze: Nákladem České akademie věd a umění, 1925, viii, 484 s., 4l. příl.

BURIAN, Jan. Řím: světla a stíny antického velkoměsta. Vyd. 1. Praha: Svoboda, 1970, 285 s.

HIBBERT, Christopher. Řím: životopis města. Praha: Lidové noviny, 1998, 469 s. obr. příloh. ISBN 8071062138.